

Pesäjuuri

Nästrot

Neottia nidus-avis

Uhanalaisuusluokka (IUCN): silmälläpidettävä (NT)

Rauhoitettu (LSA 521/2021)

Luonnehdinta

Pesäjuuri on 10–30 cm korkea lehtivihreätön kämmekkä. Tanakka, läpikuultamaton varsi on väriltään kellertävä tai ruskea ja lehdet ovat suomumaiset ja ruskehtavat. Pesäjuuri kukkii kesä-heinäkuussa. Runsaslukuiset, ruskehtavat ja makean ummehtuneelle tuoksuvat kukat kasvavat varren päässä tiheässä kukinnossa. Pesäjuuri saattaa piileskellä maaperässä pitkään sienijuurensa varassa ja kukkii vain suotusina vuosina. Nimensä kasvi on saanut harakan pesää muistuttavasta sykerömäisestä juurakostaan. Pesäjuuri muistuttaa hieman vaarantunutta metsänemää (*Epipogium aphyllum*), jonka vähälukuiset kukat ovat kuitenkin vaaleanpunaiset.

Elinympäristö ja levinneisyys

Pesäjuuri on kalkinsuosija, joka kasvaa rehevissä lehdossa tai lehtomaisissa metsissä, letoilla ja rantapensaikoissa. Suomessa pesäjuuri kasvaa levinneisyytensä pohjoisrajalla, ja sitä esiintyy ainoastaan maamme etelä- ja kaakkoisosissa. Pesäjuuri on runsas Ahvenanmaalla, mutta Manner-Suomessa se on harvinainen ja uhanalainen. Kasvupaikkoja tunnetaan Manner-Suomesta yhteensä parikymmentä.

Nykytila ja uhkatekijät

Pitkäikäisenä, hidaskasvuisena ja vain siemenistä lisääntyvänä kasvina pesäjuuri on todennäköisesti hyvin herkkä ympäristön muutoksille. Äkillinen pienilmaston muuttuminen hakkuiden myötä ja etenkin maaperän muokkaaminen ovat sille tuhoisia. Suurin osa pesäjuuren nykyisistä kasvupaikoista on suojelematta.

Hoitosuositukset

Pesäjuuren kasvupaikat ja niiden välitön lähiympäristö tulisi rajata metsänkäsittelyn ulkopuolelle. Pienilmastoon kuivattavasti vaikuttavia hakkuita ja vesitaloutta muuttavia ojituksia tulisi välttää. Lehtomaisilla kasvupaikoilla voidaan varovaisesti poistaa yksittäisiä kuusia, kuitenkin kasvustoja varoen. Kasvupaikoille ei pitäisi tehdä ajouria tai puutavaran varastopaikkoja, ja hakkuutähteet pitäisi kuljettaa pois alueelta. Osa pesäjuuren kasvupaikoista on metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä, joiden ominaispiirteiden muuttaminen esimerkiksi ojituksin tai harvennushakkuin on kielletty.

Lähteet

Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T. & Uotila, P. (toim.). 1998. Retkeilykasvio. 4. uudistettu painos. Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo, Helsinki. 656 s.

Korhonen, M. & Vuokko, S. 1987. Kämmekät – Suomen orkideat. Forssan kustannus, Forssa. 144 s.

Kuva: Leena Eerola